

Foredrag

TORMOD TORFÆUS.

EN KONGELIG HISTORIESKRIVER PÅ KARMØY

v/ professor Torgrim Titlestad

Nordvegen Historiesenter, Avaldsnes
Onsdag 11. mars, kl. 19.00.

Etter foredraget går vi til Torfæus sitt gravsted i
Olavskirken

Entre kr 50,-. Caféen er åpen

Tormod Torfæus ble født på Island, men levde de 50 siste år av sitt liv på Stangeland i Kopervik som danskekongens arkivar og historieskriver. Hit til Karmøy kom Torfæus da han giftet seg med enken Anna Stangeland.

Torfæus ble gravlagt i koret i Olavskirken på Avaldsnes. Der kan vi fremdeles se gravhella hans.

Hovedverket *Historia rerum Norvegicarum* oversatt fra latin til norsk.

24. november 2014 ble de to siste bindene av verket *Tormod Torfæus. Norges Historie I – VII* lansert på Nasjonalbiblioteket i Oslo, med kong Harald og kulturminister Thorhild Widvey til stede. Torfæus-Stiftelsen, grunnlagt i Haugesund 2001, hadde dermed nådd sitt hovedmål: Å få oversatt Torfæus sin *Historia rerum Norvegicarum* fra latin til norsk.

Professor Torgrim Titlestad

Professor Torgrim Titlestad har siden oppstarten vært prosjektleder for Tormod Torfæus-Stiftelsen, og han har ledet det internasjonale teamet som har stått for oversettelsen av Torfæus sin Norgeshistorie. Titlestad er også hovedredaktør for verket.

Titlestad har i tillegg skrevet en rekke bøker om vikingtid og Norges tidlige forhistorie. Gjennom Sagabok Forlag har han utgitt flere sentrale sagaverk som tidligere ikke har vært tilgjengelige i moderne norsk oversettelse.

Kopervik, «Norges første universitet»

På garden Stangeland hadde Torfæus Norges første vitenskapelige institusjon med flere skrivere. Her skrev han sitt hovedverk *Historia rerum Norvegicarum*, og han forfattet også historien til Færøyene, Orknøyene, Grønland og Vinland. I 1704 besøkte kong Fredrik IV historieskriveren Torfæus på Stangeland.

Torfæus sin Vinlandshistorie er det første verket som diskuterer oppdagelsen av Vinland vitenskapelig, og som forsøker å beregne hvor det kan ha ligget.

Torfæus gjorde mye for å berge gamle middelalder dokumenter. Han samlet inne norrøne håndskrifter på Island, og tok dem med hjem til Stangeland. Der ble håndskriftene kopiert før han sendte originalene til København. Mange av originalene gikk tapt under bybrannen i København i 1728.

Historia rerum Norvegicarum

Historia rerum Norvegicarum ble publisert i 1711. Verket bestod opprinnelig av fire bind. Det var den første omfattende presentasjonen av norgeshistorien siden Snorre, og går fra den mytiske sagntid og fram til 1387.

Verket er skrevet på latin – datidens engelsk – og var derfor egnet til å spre kunnskap om norsk historie til et stort publikum blant lærde folk i Europa. Torfæus sitt historieverk var lenge den dominerende kilden til kunnskap om norsk historie. Det er tydelige spor etter Torfæus' verk både hos Wergeland og andre av Eidsvollsmennene.

Torfæus – en fargerik mann

Torfæus må ha vært en fargerik kar. Noen beskriver han som sjarmerende, hjelpsom og lærd. Andre sier han var påståelig, kranglevoren og stridslysten. Han begikk to drap, men hevdet selv det var i selvforsvar. Første gang kom Torfæus i skade for å slå en mann ihjel på et vertshus da han skulle hjelpe en slektning i nød. Denne saken førte ikke til noen rettsak. Andre gang var i 1671 da han overnattet på Samsø. Her kom han i klammeri med en av gjestene, trakk kården sin og drepte motstanderen. For dette drapet ble Torfæus dømt til døden. Etter ett år i fengsel, ble han benådet og dro hjem til Kopervik.

Torfæus kunne også selv hjelpe folk han mente var urettferdig behandlet. I 1680-81 forsvarte han Turid Litlasund frå Skåre. Hun var beskyldt for hekseri og skulle brennes på bålet, men Torfæus berget henne.

Torfæus må dessuten ha vært en kvinnekjær mann. I et brev av 1780, skriver Kanselliråd Deichmann at Torfæus var «En Mand av stærk Helbræd og en helt in Venere» (en helt i elskov).

(Det sies at Torfæus og Anne Stangeland levde godt sammen i 30 år før Anna døde. Torfæus giftet seg senere med husholdersken sin, Anna Hansdotter. Han fikk ikke barn med noen av konene sine. Likevel heter det på folkemunne at Torfæus etterlot seg mange etterkommere i Kopervik.)

Arrangør: Avaldsnesprosjektet og Karmøy Kulturopplevelser AS

Lenker; lanseringen av de siste bind i Tormod Torfæus. Norges Historie

<http://www.kongehuset.no/nyhet.html?tid=123780&sek=26939>

<http://www.nb.no/index.php/Hva-skjer/Aktuelt/Nyheter/Tormod-Torfaeus-norgeshistorie-tetter-huller-i-nasjonens-hukommelse>

<http://www.rbnett.no/ntb/innenriks/article10382193.ece>

<http://tvh.no/historisk-dag-karmoy-og-norge/sigurd-aase/34413>

[Norgeshistorien ingen kunne lese](#)